Fjellnaturen: verdier, bruk og forvaltning

Hva er status i dag?

Ola Skauge, direktør Naturbruksavdelingen,
Direktoratet for naturforvaltning

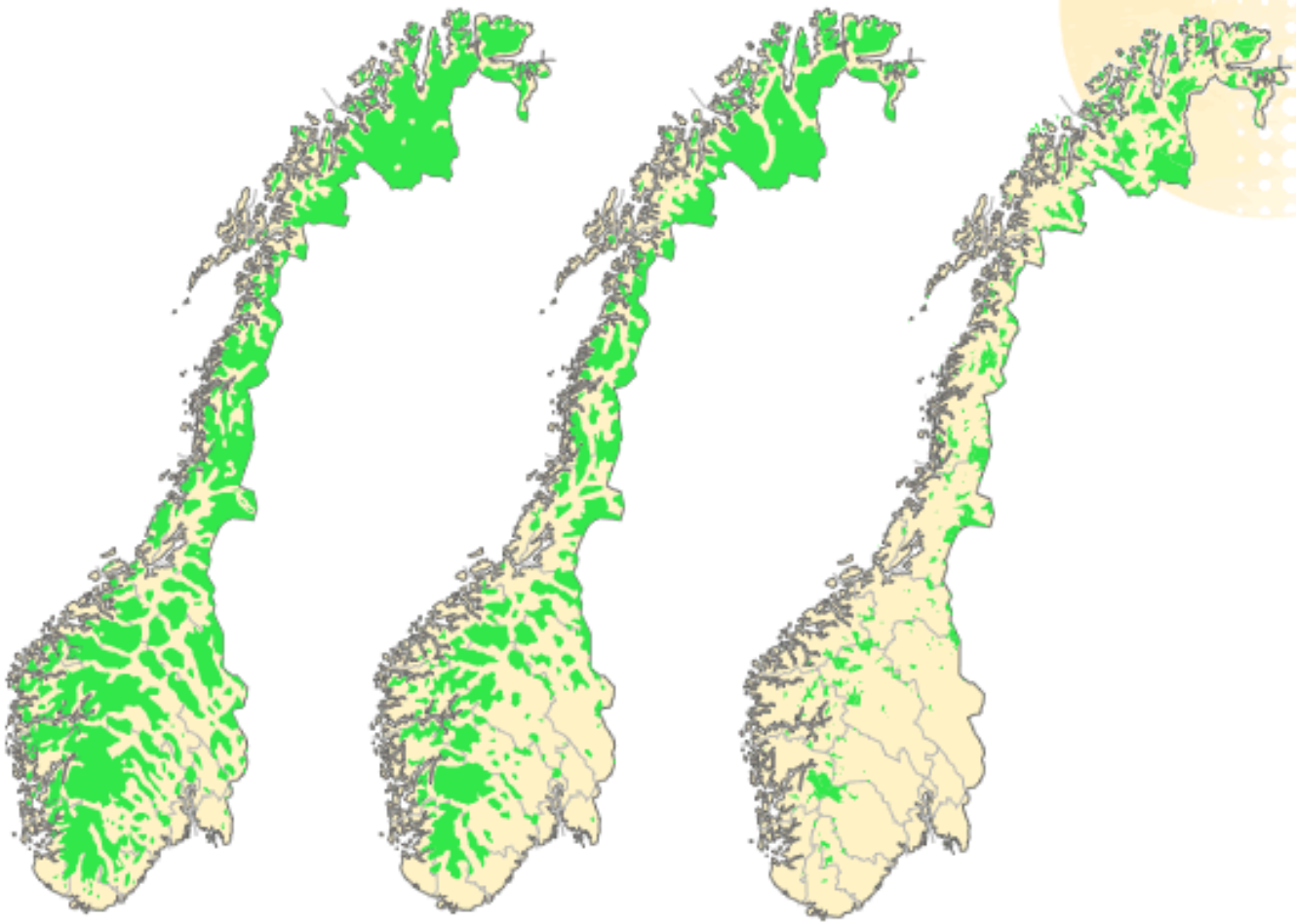
Hvem eier fjellheimen?

- Statsgrunn – 1/3 av fastlands-Norge , 80 % over skoggrensen

  Herunder statsalmenning – 1/3 av statsgrunn (11 %), 27 000 mill. daa, i Sør-Norge
- Bygdealmenning, 7 mill. daa, hvorav ca. 4 mill. daa fjell, Sør-Norge/Østlandet
- Privat grunn, sameier m.m.

Villmarkspregede områder i Norge

Mer enn 5 km fra tyngre tekniske inngrep

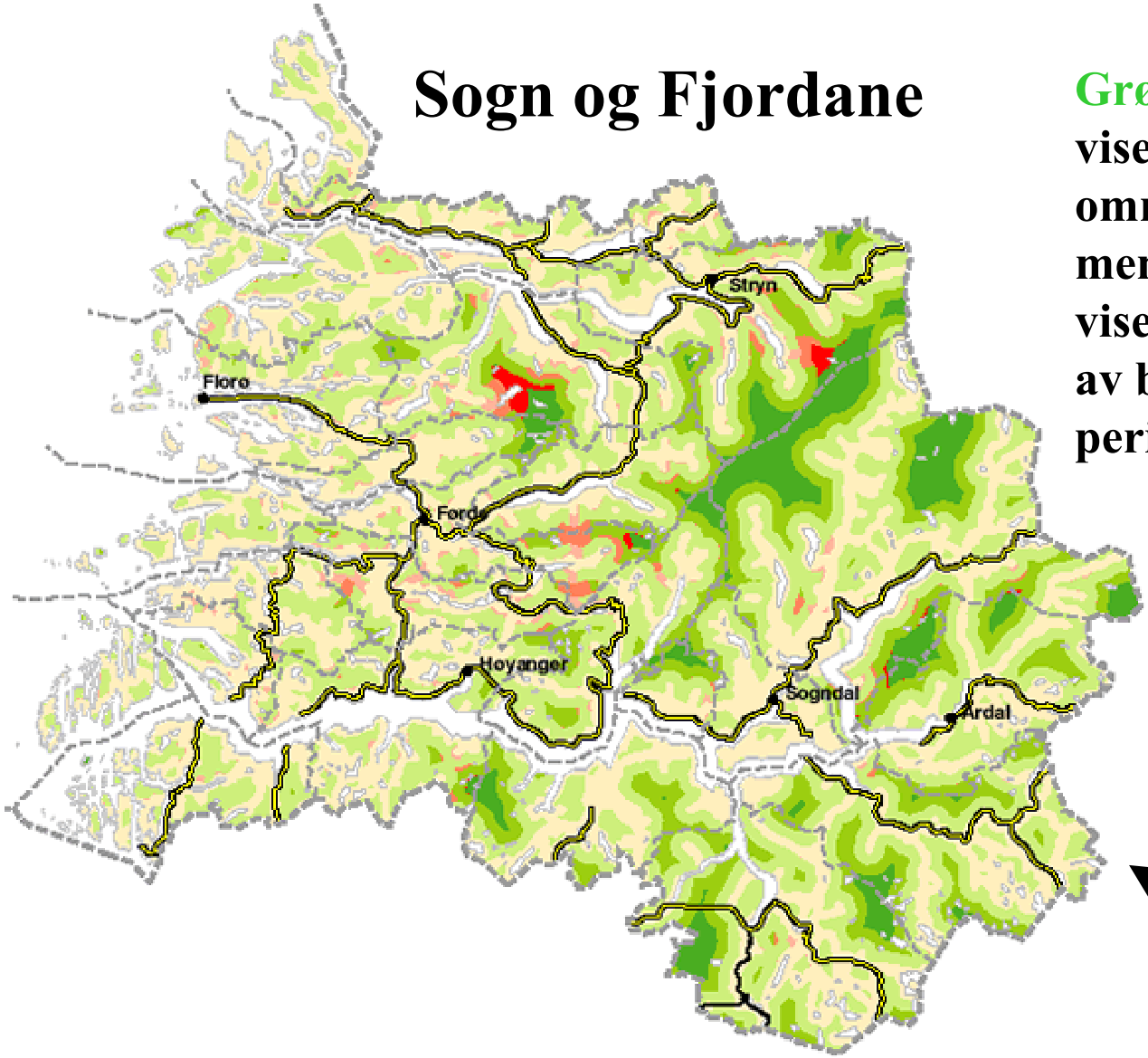

1900 1940 1998

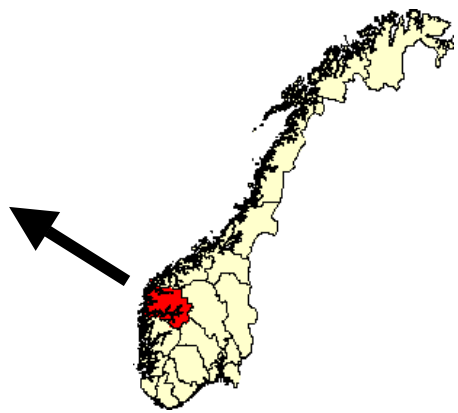
Tyngre tekniske inngrep vi si:

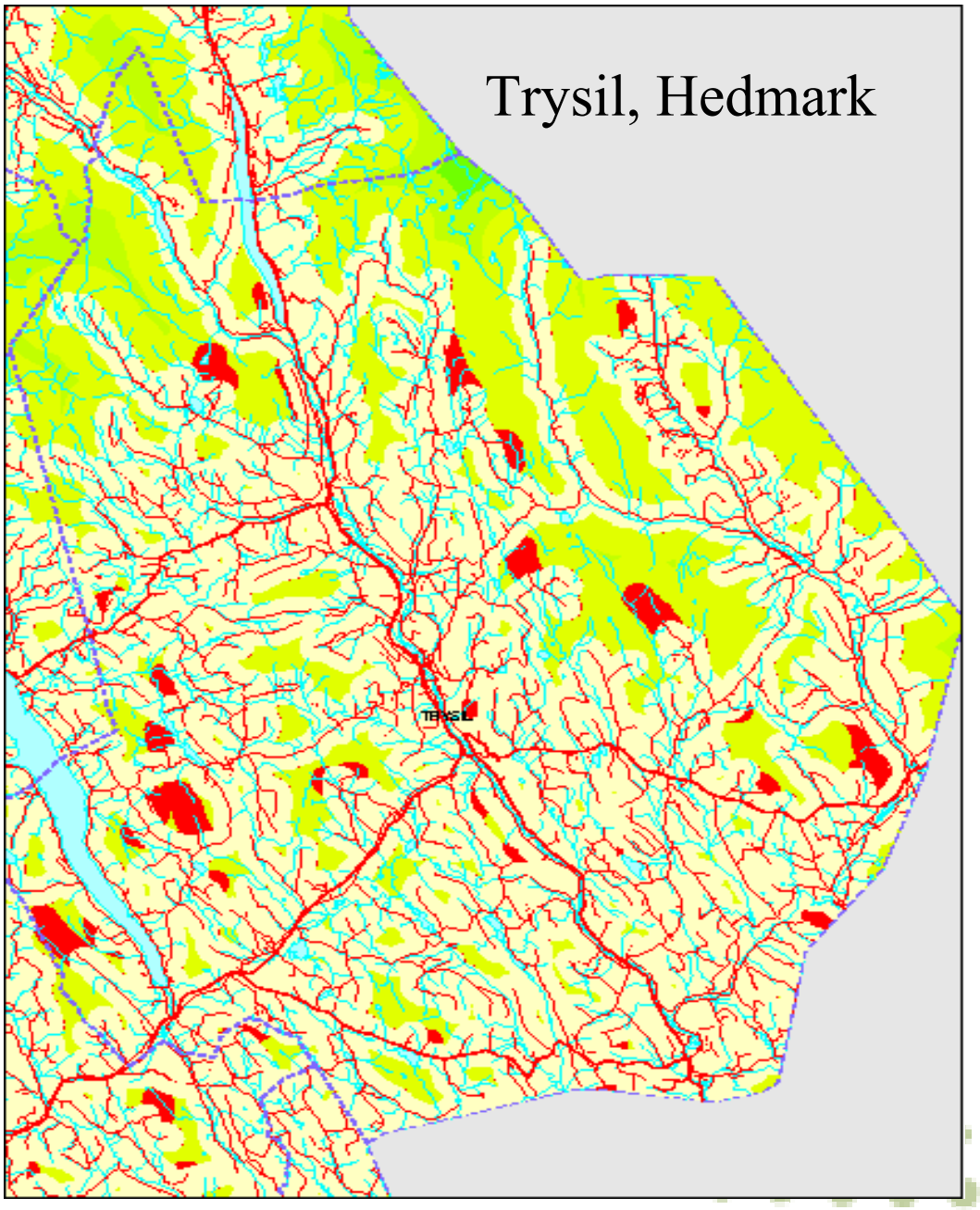
- offentlige veier og jernbanelinjer, unntatt tunneler
- skogsbilveier og traktorveier med lengde over 50 meter
- landbruksveier (og andre private veier), anleggs- og seterveier med lengde over 50 meter
- gamle ferdselsveier med lengde over 50 meter, rustet opp for bruk av traktor og /eller terrenggående kjøretøy
- godkjente barmarksløyper (Finnmark)
- kraftlinjer med spenning på 33 kV eller mer
- magasiner (ved høyeste regulerte vannstand), regulerte elver og bekker
- kraftstasjoner, rørgater, kanaler, forbygninger og flomverk

Sogn og Fjordane

Grønne områder viser inngrepsfrie områder per 1998, mens røde områder viser ulike grader av bortfall i 10-års perioden 1988-1998

Bortfall av inngrepsfrie områder i Trysil i perioden 1988-94.

Utviklingstendenser

Fastlandsnorge:

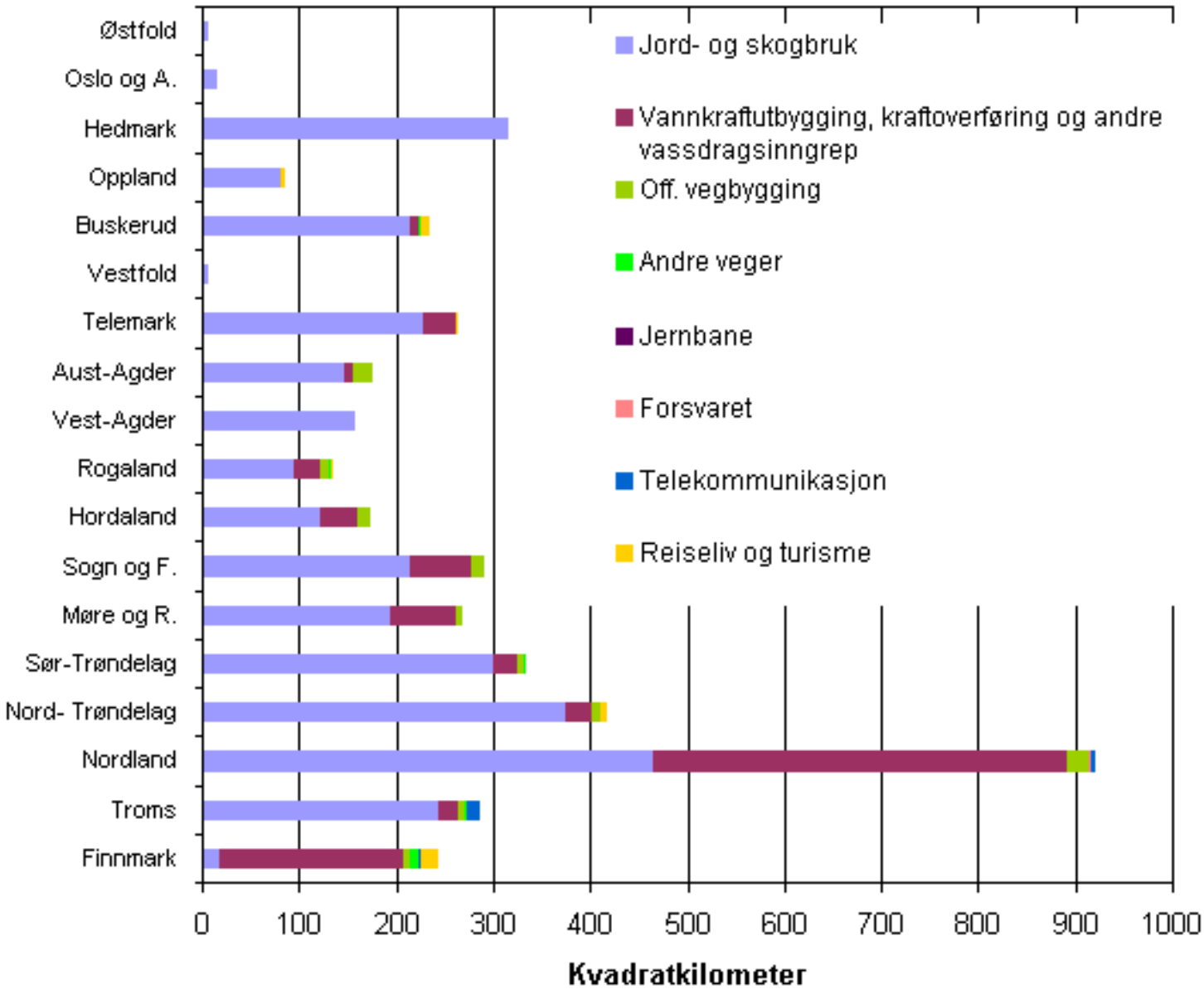
1900: ca. 48 % villmarksprega områder (ca. 155 500 km^2)
1940: ca. 34 % villmarksprega områder (ca. 110 000 km^2)
1994: ca. 11,8 % villmarksprega områder (ca. 38 500 km^2)
1998: ca. 11,7 % villmarksprega områder

- Summen av de mange små inngrep gir store nasjonale reduksjoner
- 267, eller 61% av kommunene hadde i -98 mindre enn 1 km^2 villmarkspreget areal
- Større inngrepsfrie områder mangler totalt i lavlandet østafjells

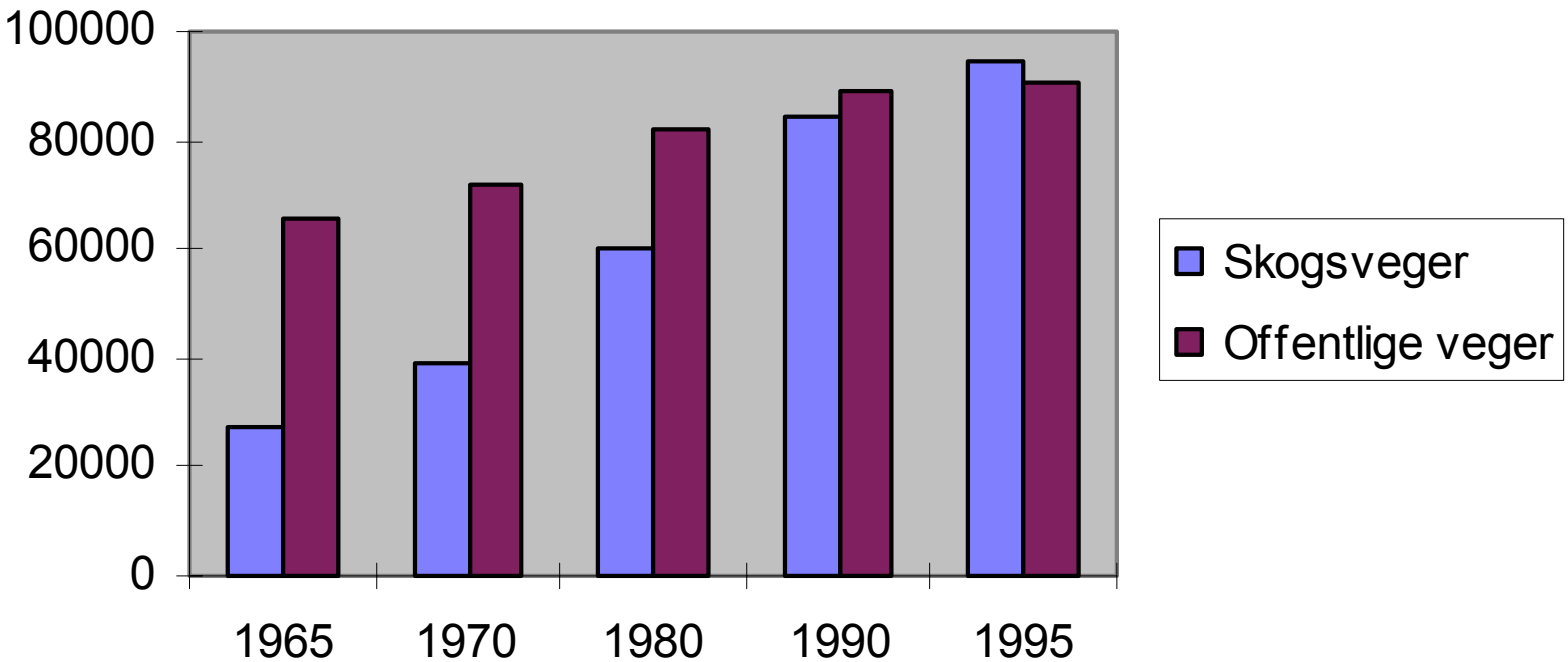
Viktigste sektorer for omdisponering av areal

- Veibygging, særlig innen jord- og skogbruk
- Vasskraftproduksjon og kraftoverføring

Bortfall av inngrepsfrie områder i Norge i km2 i perioden 1988-98, fordelt på fylker og samfunnssektorer

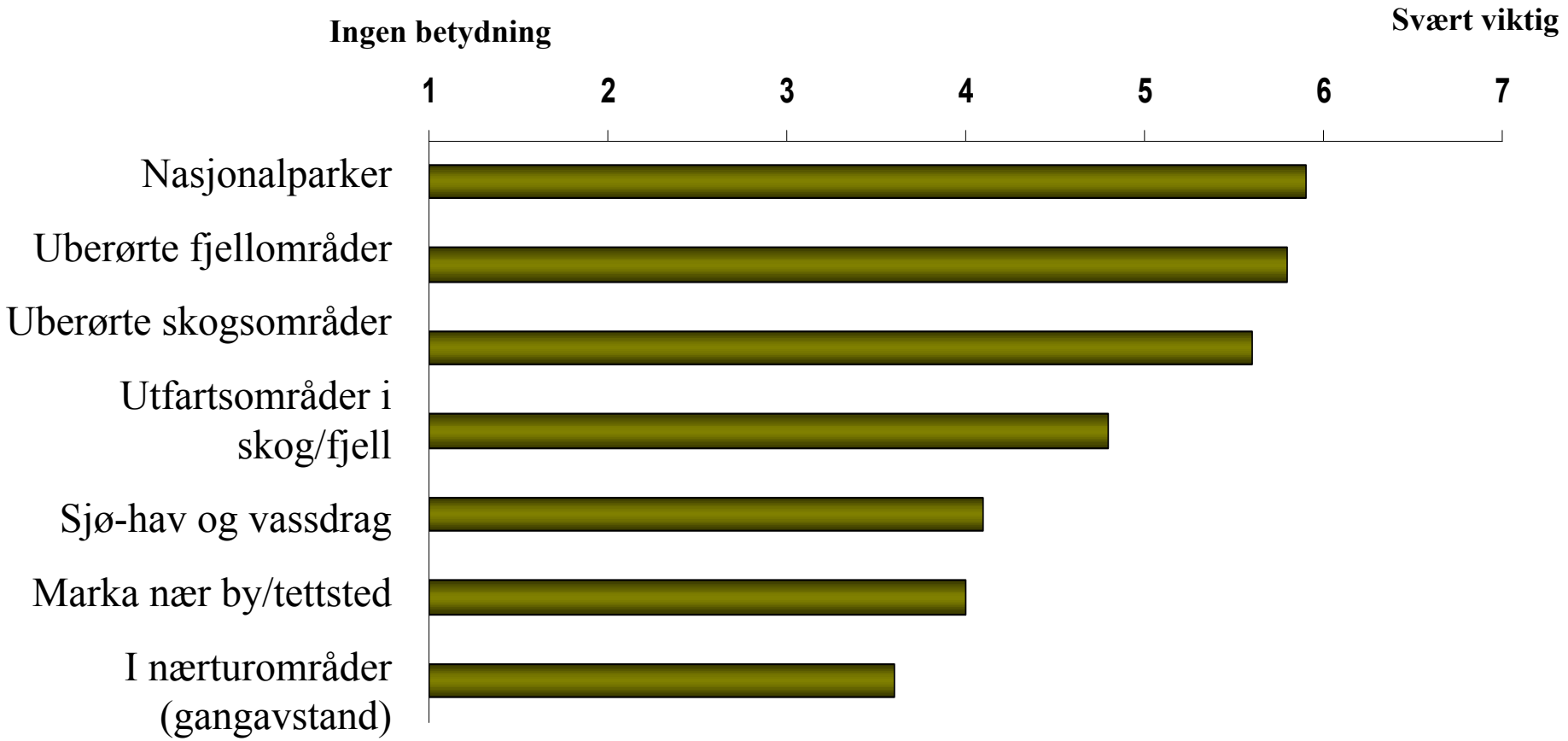

Offentlige veier og skogsveier

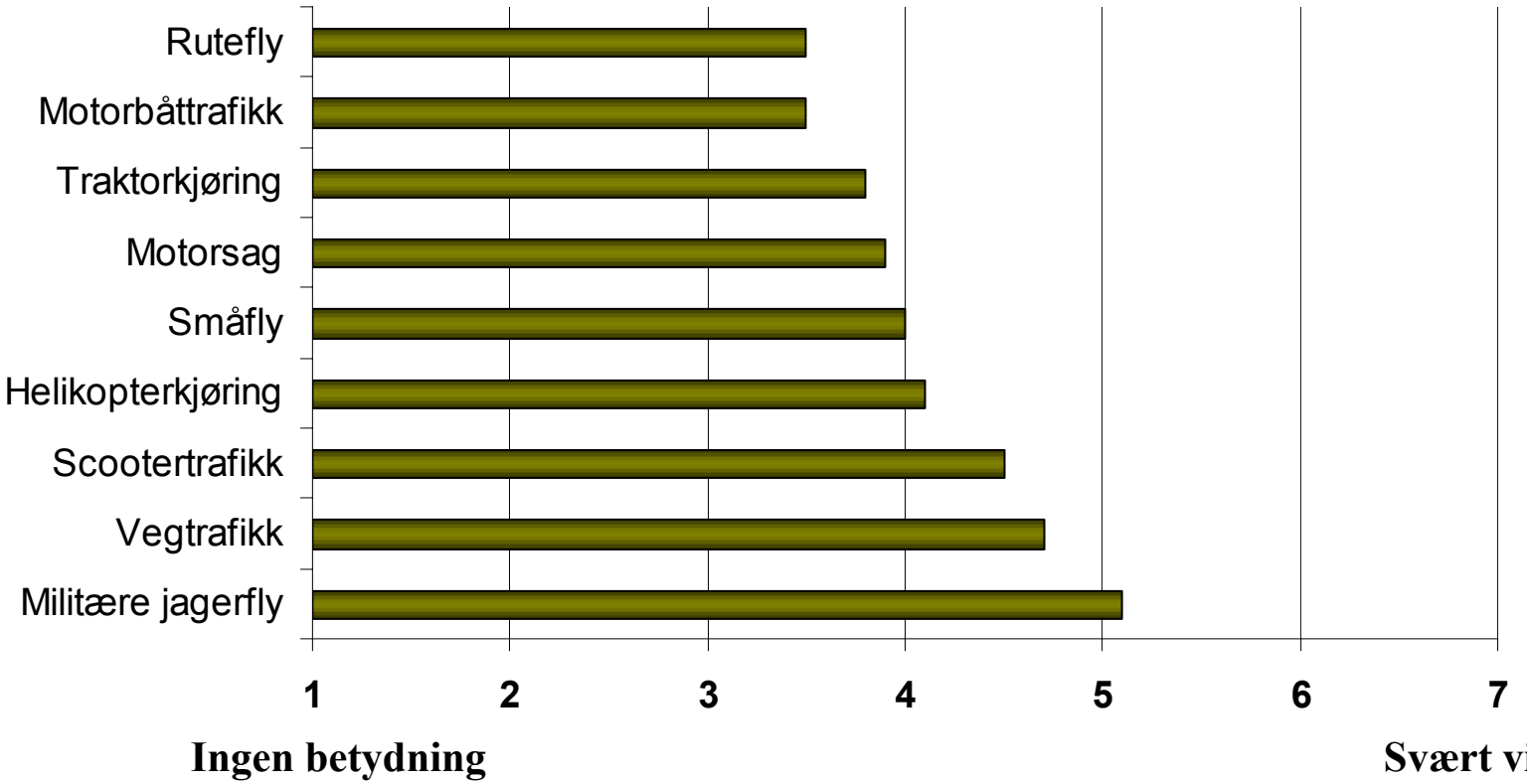
Kilde: Landbruksdepartementet og SSB

Hvor viktig er det å slippe motordur og støy når du er i :

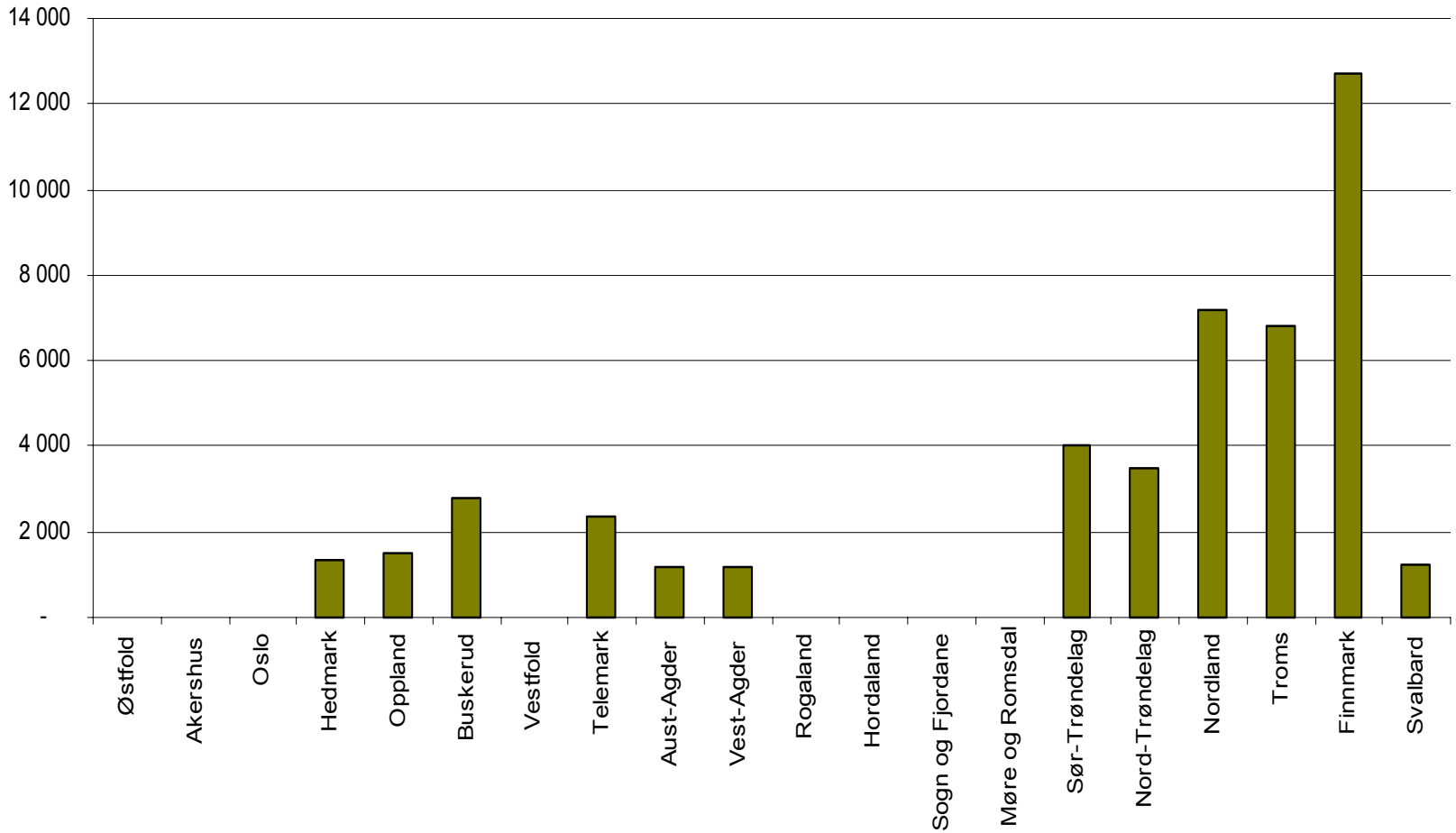
Kilde: Synspunkter på støy i friluftsområder, Østlandsforskning, 1999
Spørreundersøkelse basert på 1200 personer i Trøndelag

Ved friluftsliv, hvor viktig er det å ikke høre lyder av:

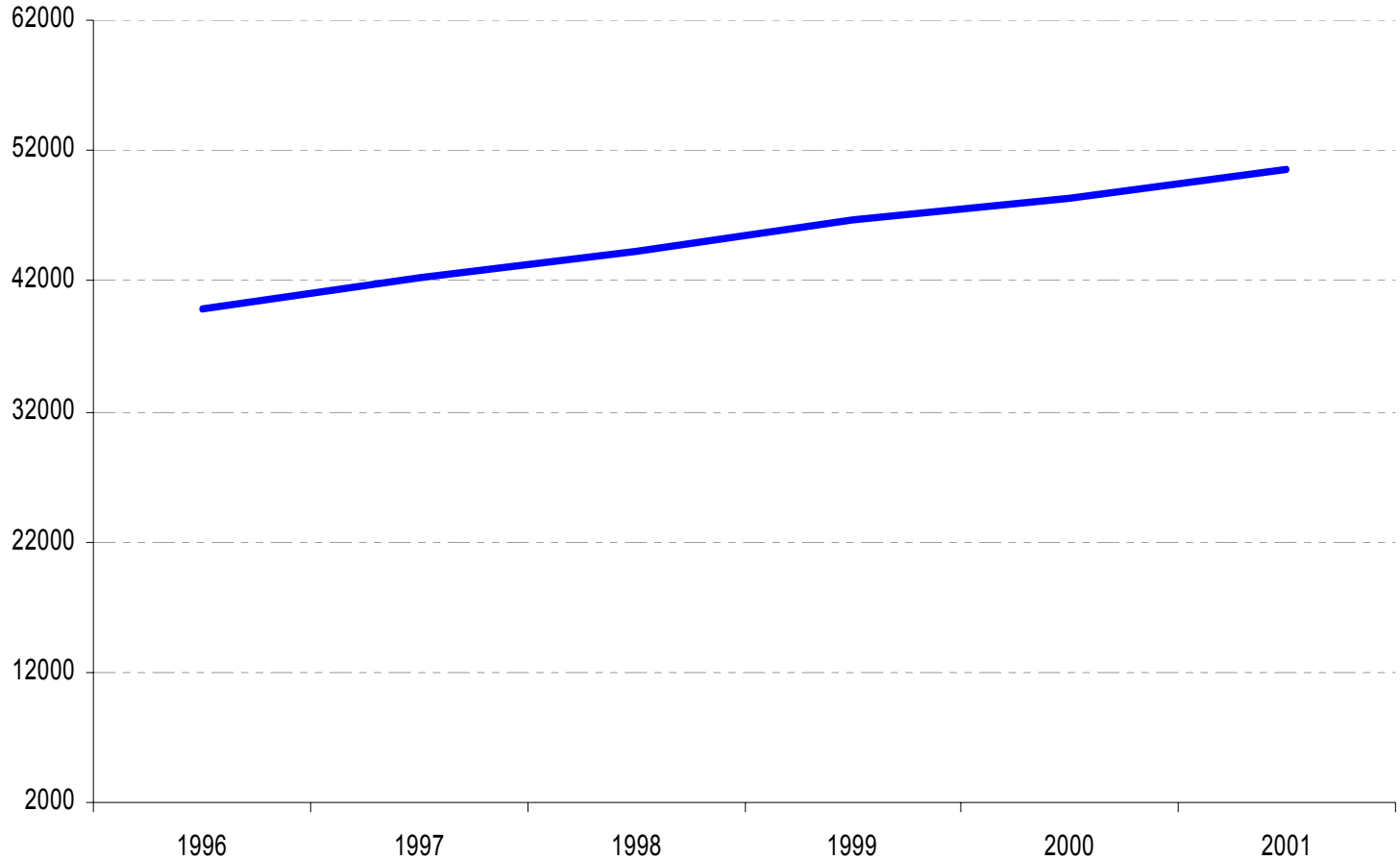

Kilde: Synspunkter på støy i friluftsområder, Østlandsforskning, spørreundersøkelse basert på 1200 personer i Trøndelag, 1999

Fylkesvis fordeling og antall beltemotorsykler

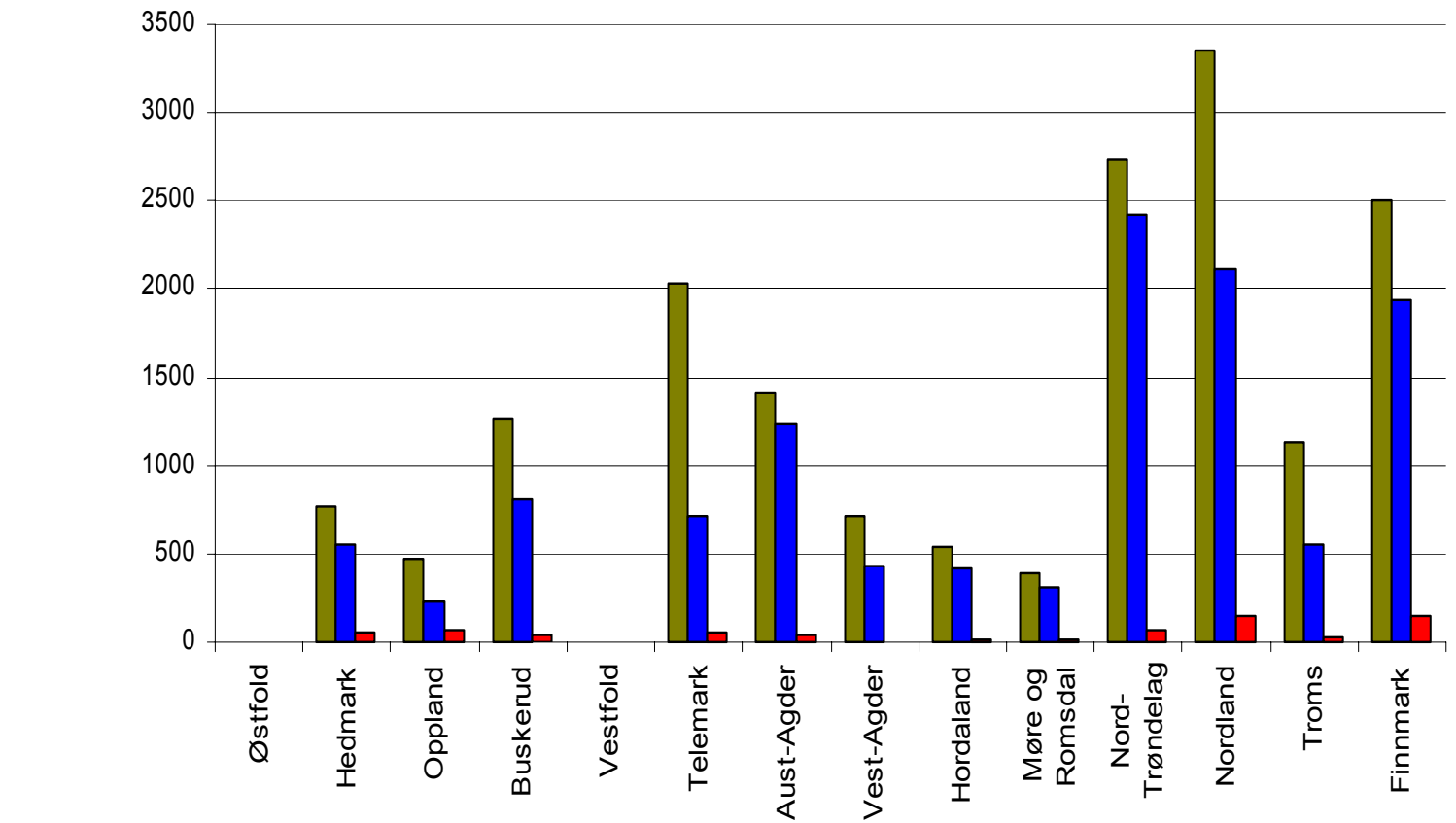

Utvikling i antall beltemotorsykler

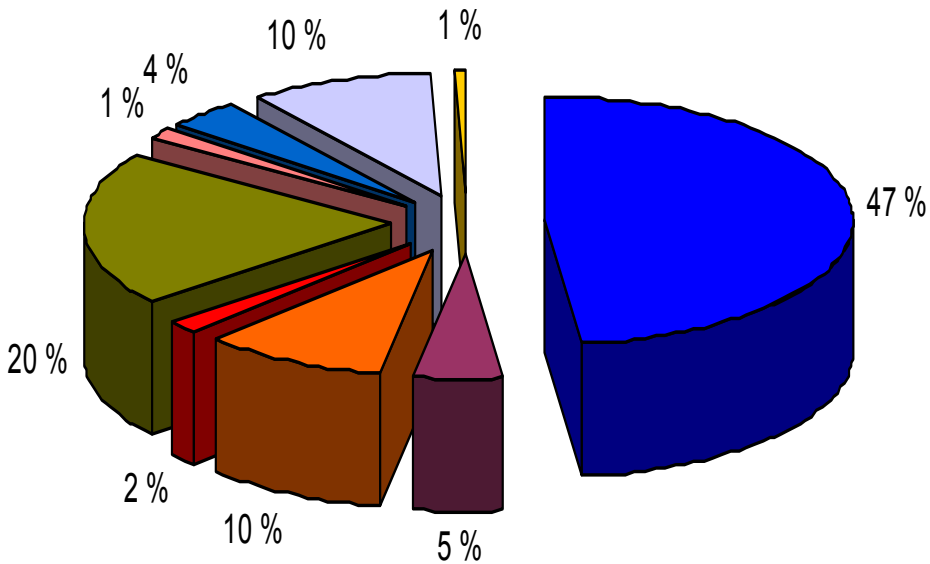

Kilde: Statistisk årbok 2002, SSB

Antall dispensasjoner vintersesongen 2000-2001

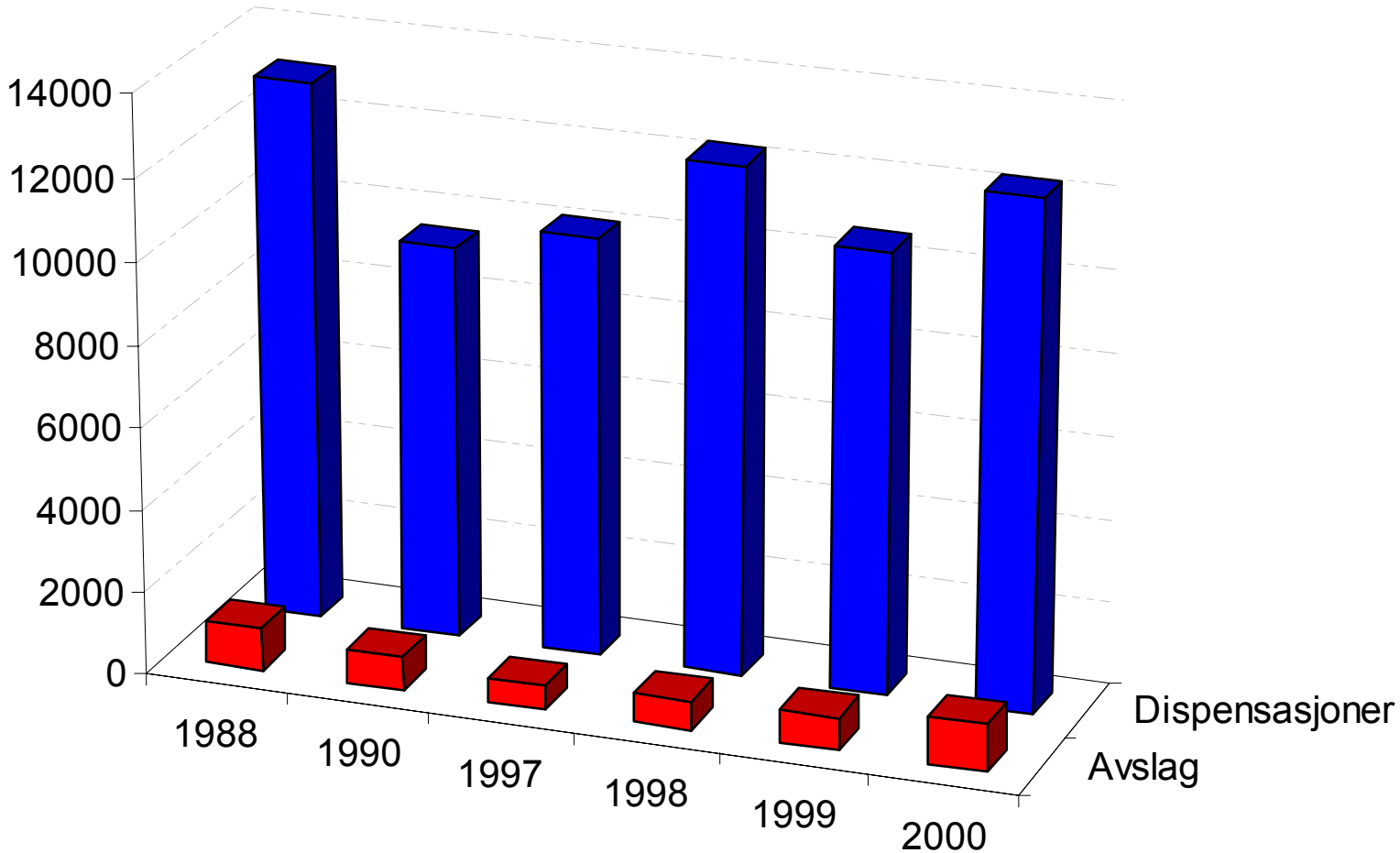

Fylkesfordeling av totalt 1578 dispensasjoner for barmark i 2000

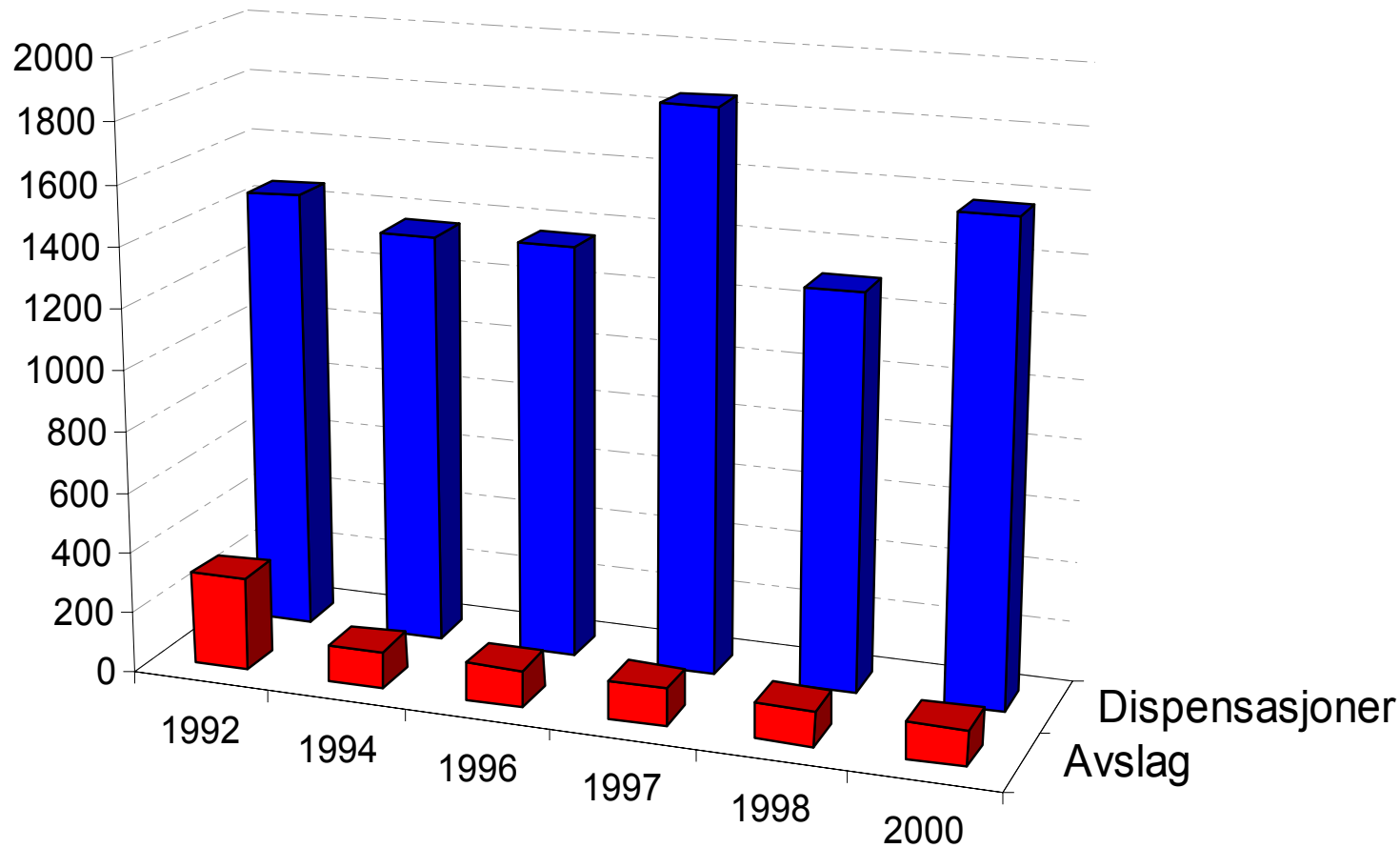

- Finnmark 47 %
- Troms og Nordland 5%
- Trøndelag 10%
- Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane 2%
- Hordaland 20%
- Sør- og Vestlandet 1%
- Telemark og Buskerud 4%
- Hedemark og Oppland 10 %
- Rundt Oslo-fjorden <1%

Utvikling i dispensasjoner og avslag i vintersesongen

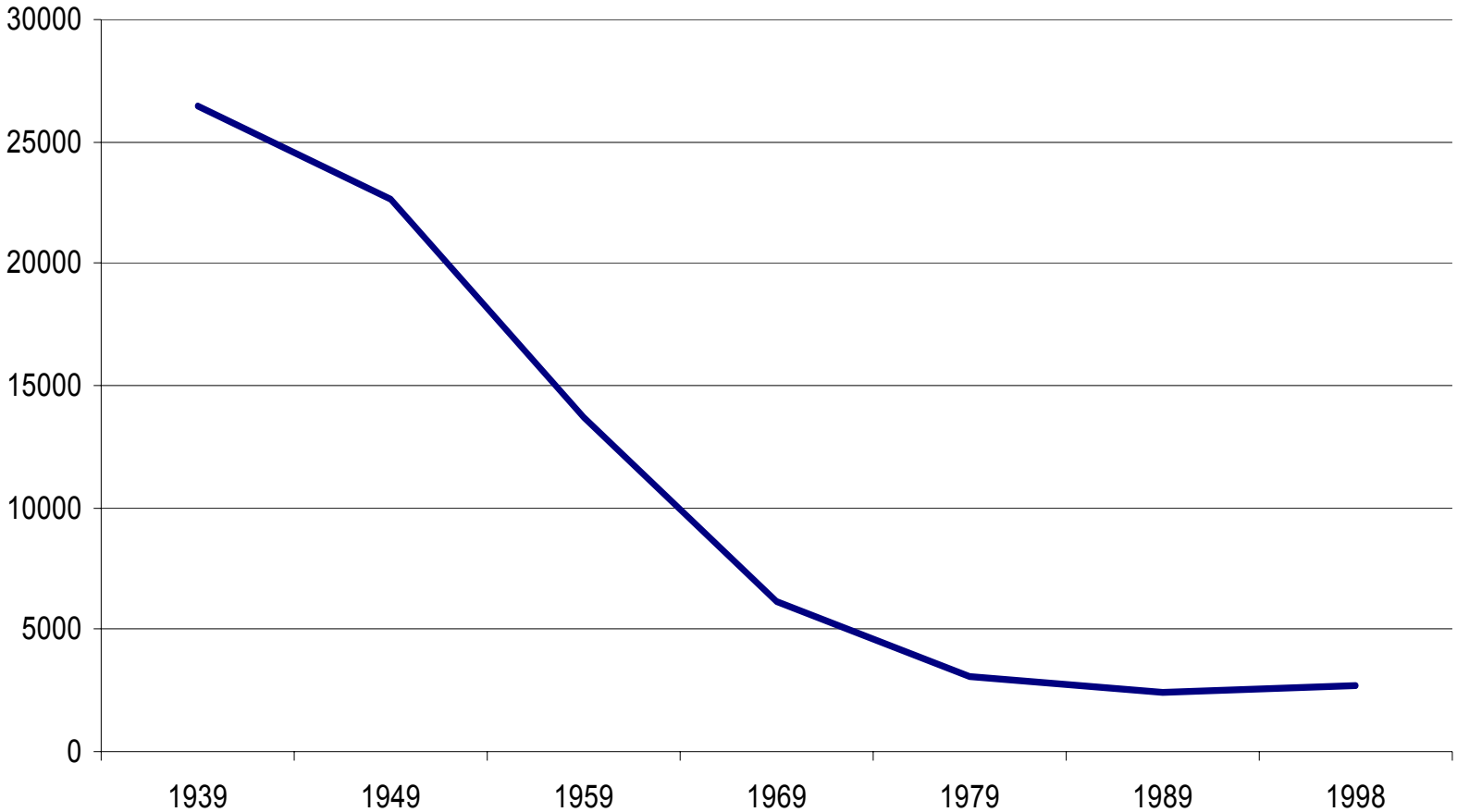
Dispensasjoner i barmarkskjøretøy

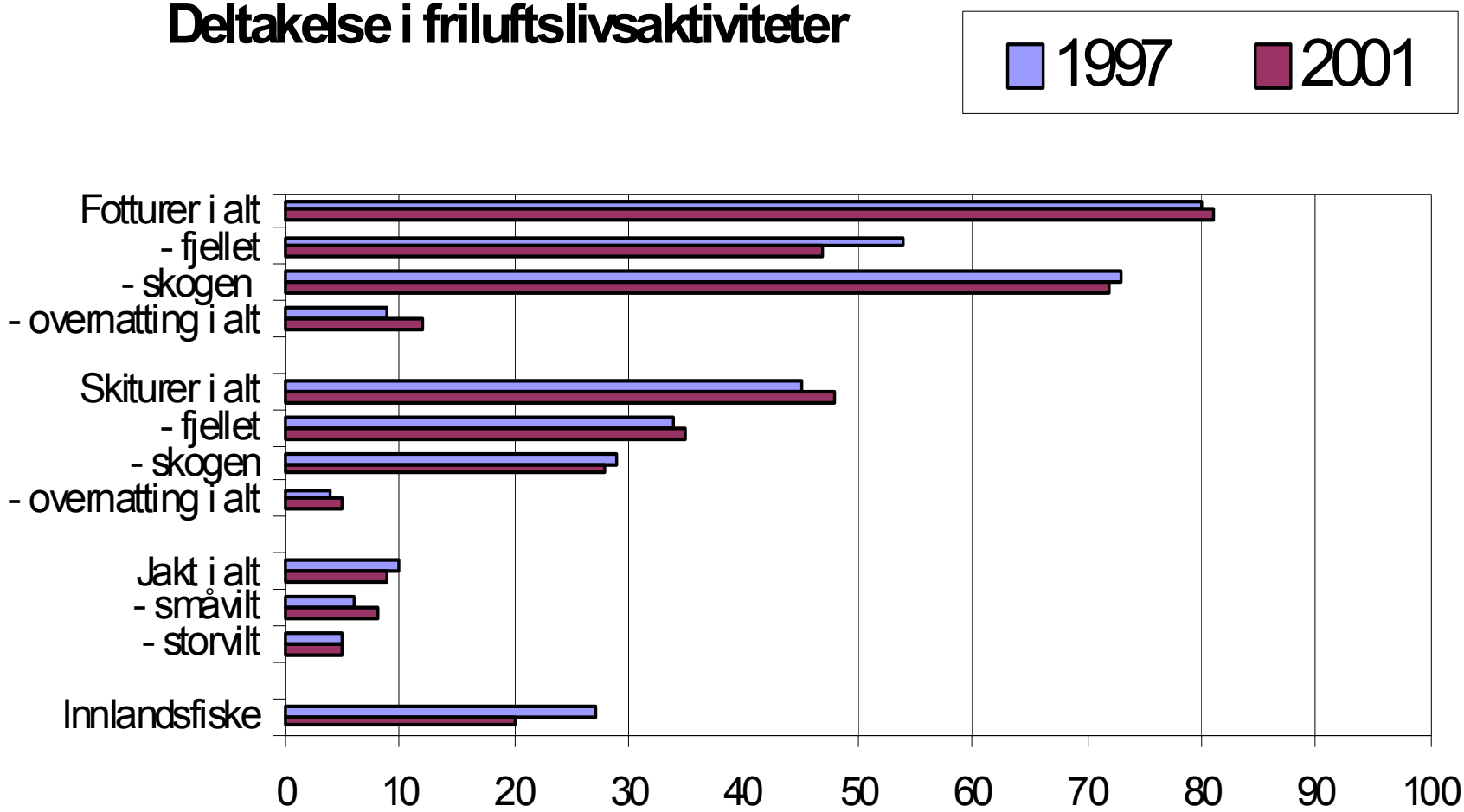
Åtjernstølen, Øystre Slidre

Oversikt over antall bruk med seterdrift

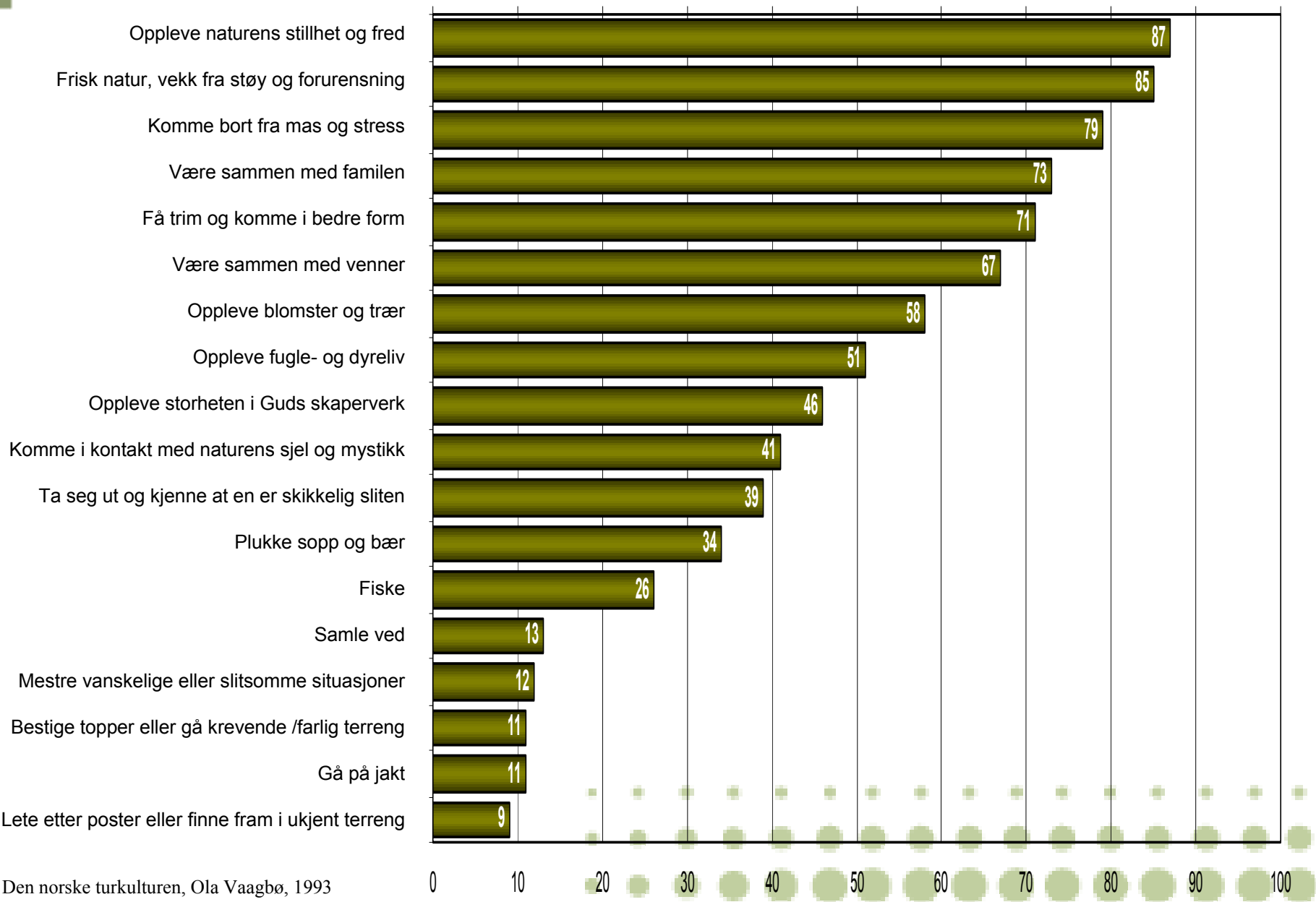

Kilde: Prosjekt seterbruket i Norge, status og virkemiddel, fase 1, Statens landbruksbank, 1999

Deltakelse i friluftslivsaktiviteter

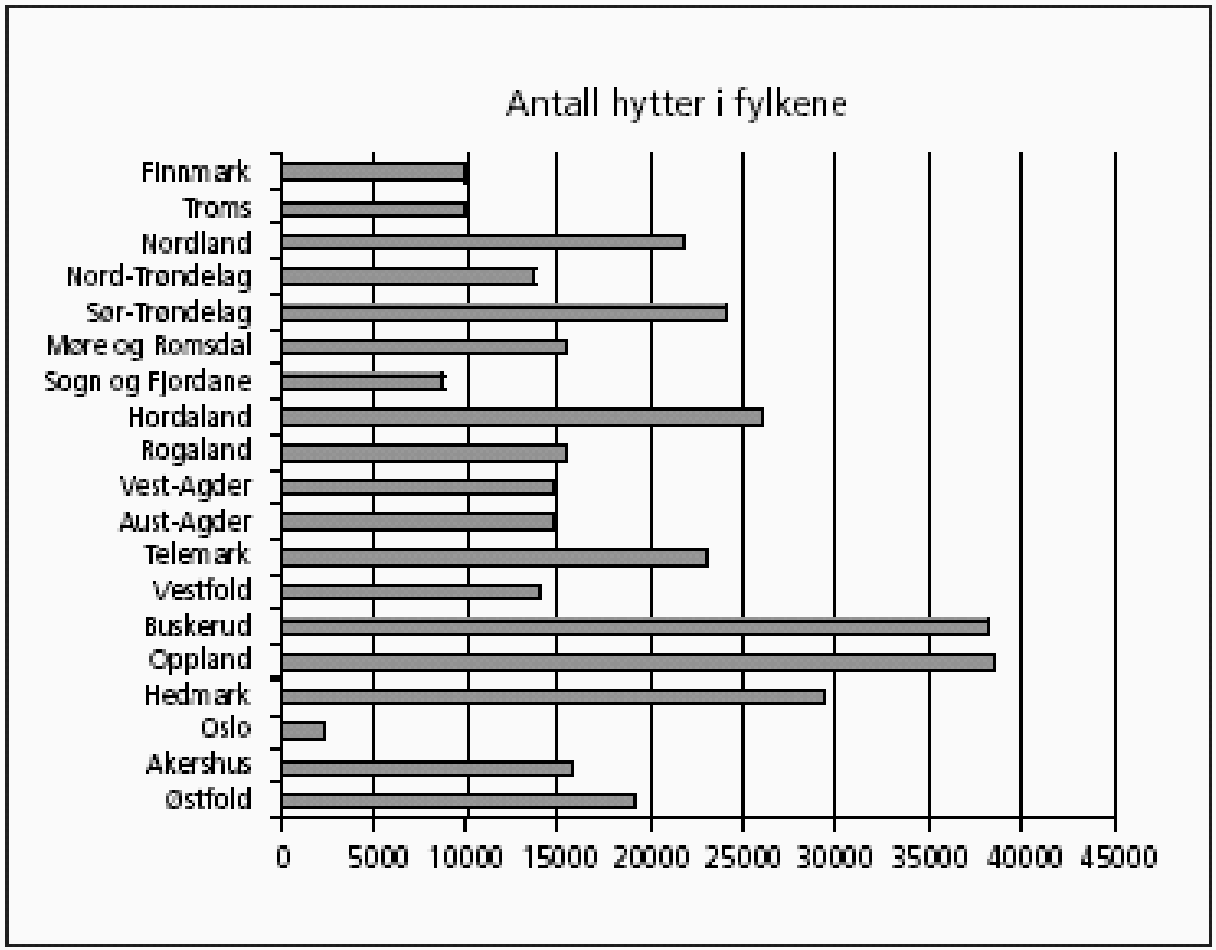

Meget eller ganske viktige grunner for turgåing, antall svar i %

Kiilde: Den norske turkulturen, Ola Vaagbø, 1993

Figur 1
Antall fritidsbygg (hytter, sommerhus o.l.) i Norge pr. 1.januar 2001 fordelt på fylkene.

Kilde: NINA

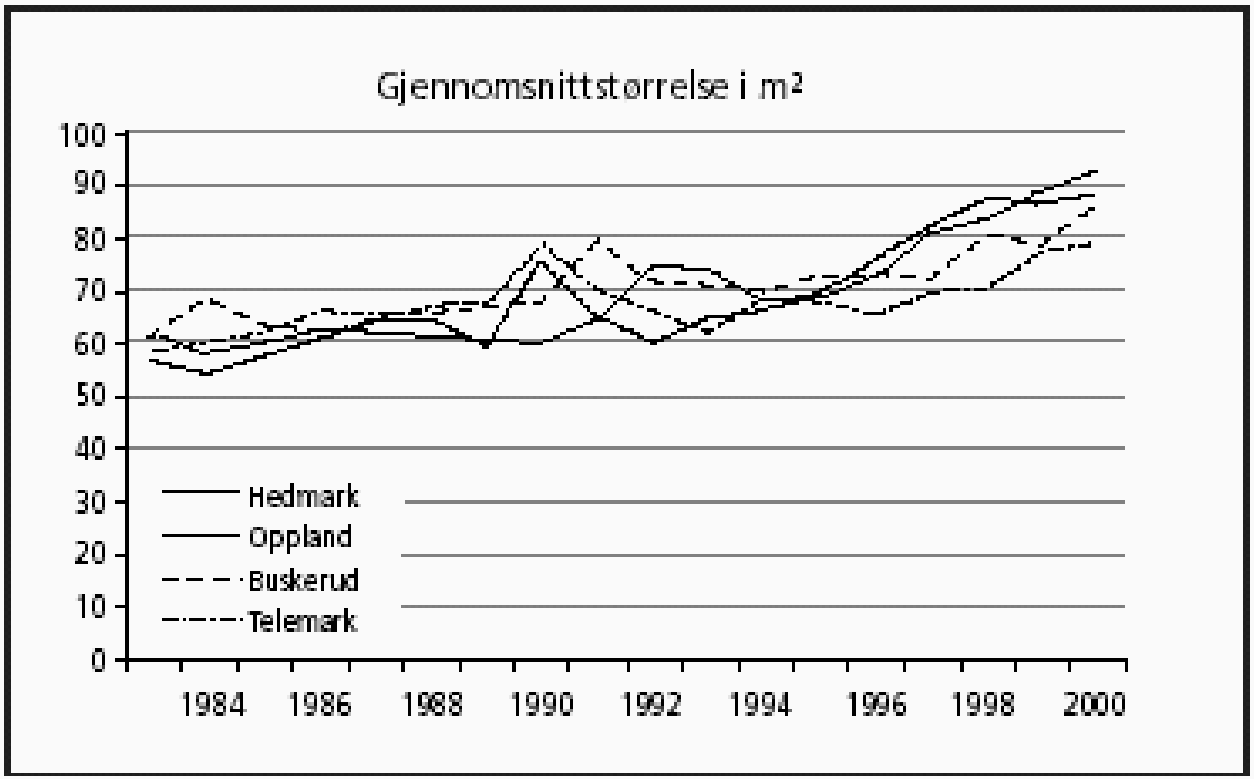
Tabell 1 Eksisterende hytter og planlagte tomter i kommunene. Endringer 1997-2001
Kilde: Statens Kartverk, kommunene, Oppland fylkeskommune.

Kommune/region	Eks. hytter 01.01.97	Bygget i 1997-2000	Eks. hytter 01.01.01	Sum planl. tomter 97	Planlagt i 1997-2001	Anslag planreserve 2001**)
Nord-Gudbrandsdal	5169	254	5423	1017	773	1536
Midt-Gudbrandsdal	5335	428	5763	2654	1208	3434
Sør-Gudbrandsdal	4096	361	4457	1632	498	1769
Gjøvik/Land/Toten	4848	89	4937	814	20	745
Hadeland	2895	66	2961	122	86	142
Valdres	13551	566	14117	3504	392	3330
Oppland	35894	*1764	37658	9743	2977	10956

* Merknad: Det er et avvik på ca. 200 enheter mellom oppgaver fra SSB og Statens Kartverk. Det har ikke blitt tid til å undersøke årsaken til dette.

** Merknad: Anslag, planreserven framkommer ved at nye, planlagte hytter er lagt til 1997-tallene, og bygde hytter er trukket fra. Kommuneplaner som har vært til høring er tatt med, mens planer som er under oppstart er utelatt. Tabellen fanger ikke opp bygde hytter i 2001, og viser derfor noe for høye tall på planreserve.

Kilde: NINA

Figur 3
Gjennomsnittsstørrelse for igangsatte hytter i Hedmark, Oppland, Buskerud og Telemark i perioden 1983-2000.

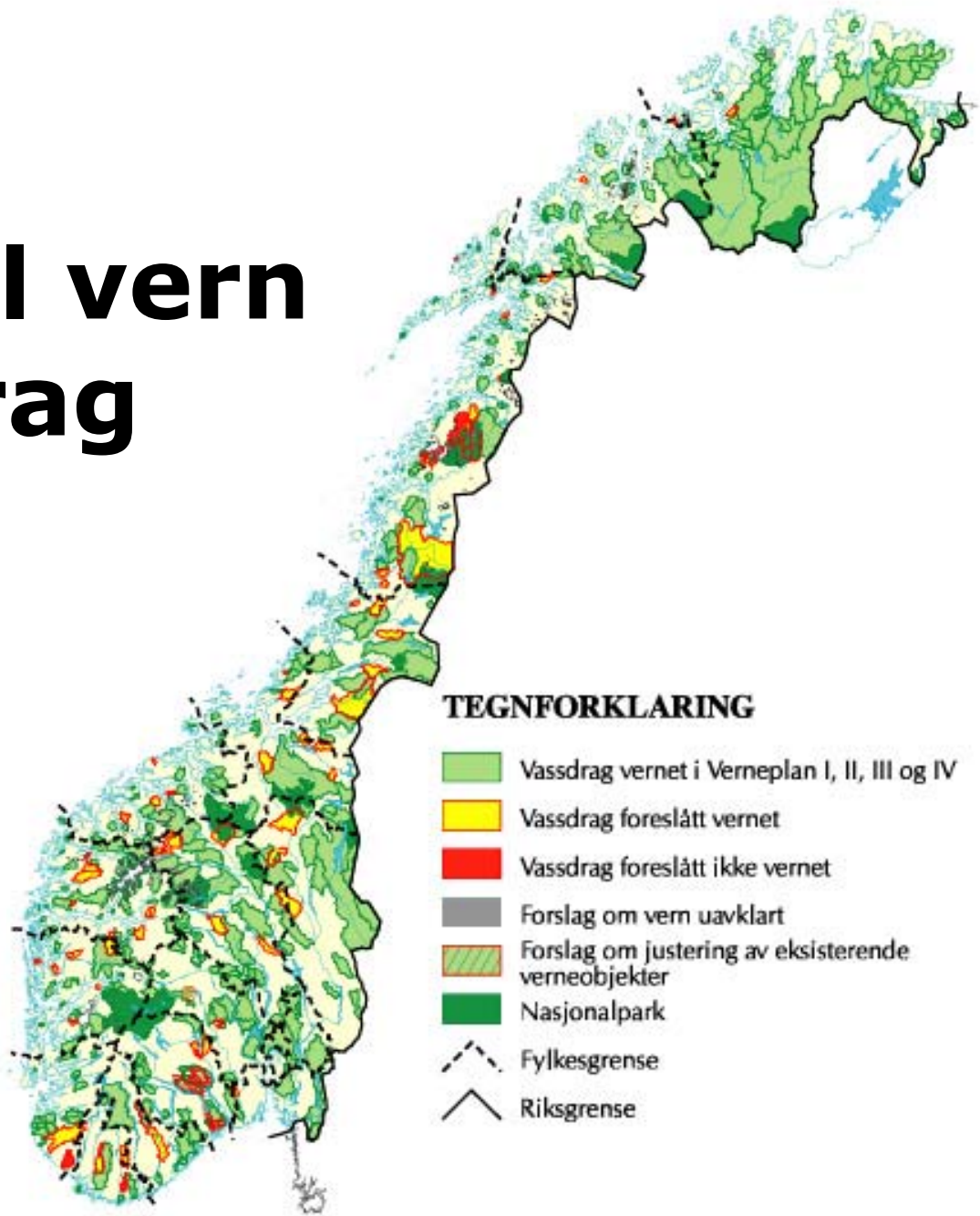
Kilde: NINA

Noen har laget et hull gjennom Stetind

Jeg tror det må ha vært Statens vegvesen. Ingen spurte Stetind om lov. Men nå står den der, den tyske bobilen, på en rasteplass utenfor tunnelåpningen. Gardinene er trukket for, det er dugg på frontruta, pappa lurer på om de som ligger der inne kommer fra München.

Fra boka: ”Til topps i Nordland”

Forslag til vern av vassdrag

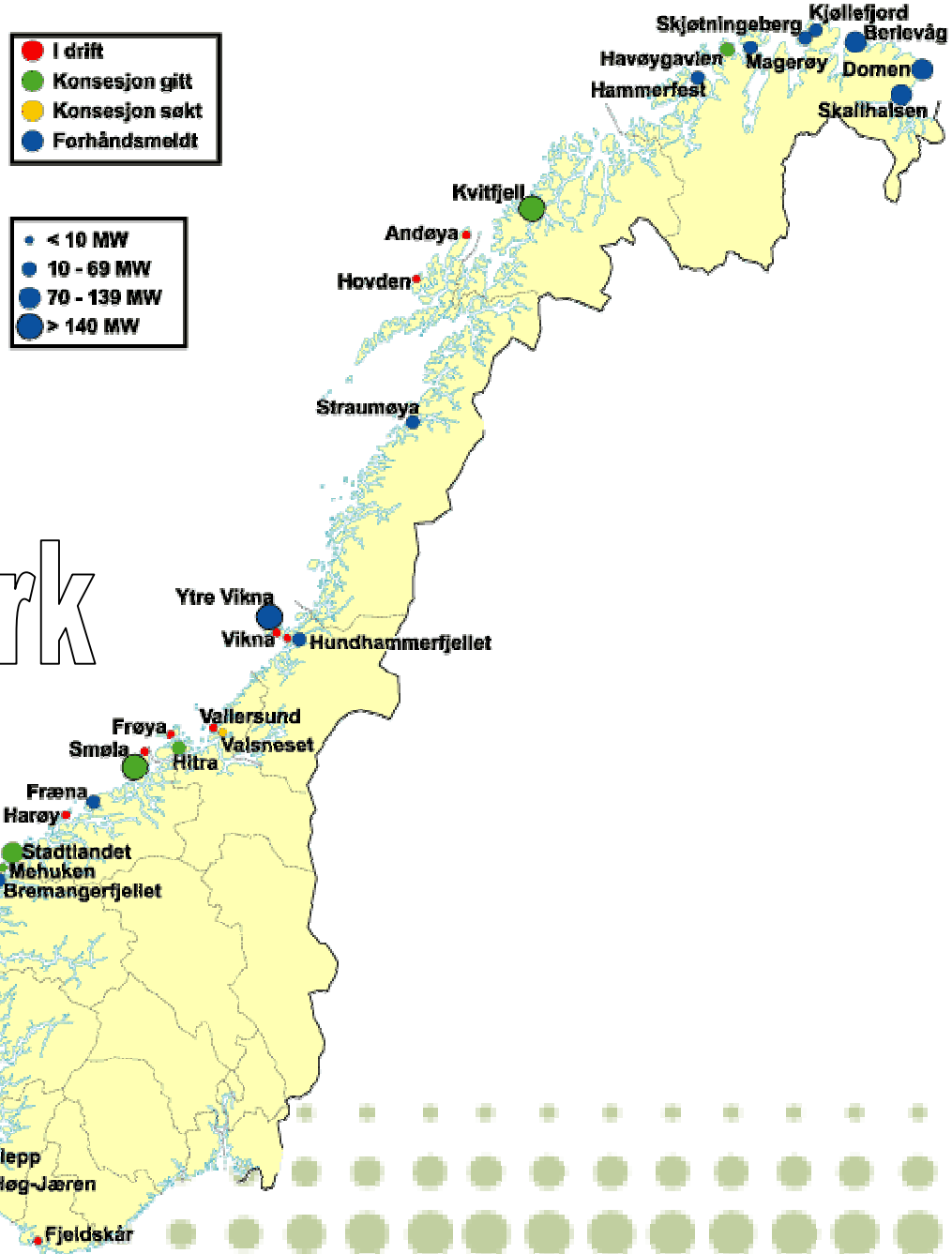
Grunnlaget for utvelgelsen (kriterier)

- **Supplering av en *eksisterende* verneplan**
- **Behov for entydighet i forvaltning av verna vassdrag** (dvs fokus på formålet med vernet)
  - Omfang – supplering
  - Vernets virkningsområde – kraftutbygging - andre inngrep
  - Vesentlige kvaliteter – nasjonale, vassdragsrelaterte
- Sentrale politiske føringer
  - ”Epoken med store vannkraftutbygginger er over”
  - ”Sikre uberørt natur for kommende generasjoner”
  - Restriktiv holdning til vassdragsutbygging – ”la de aller fleste vassdrag som er igjen forbli urørt”

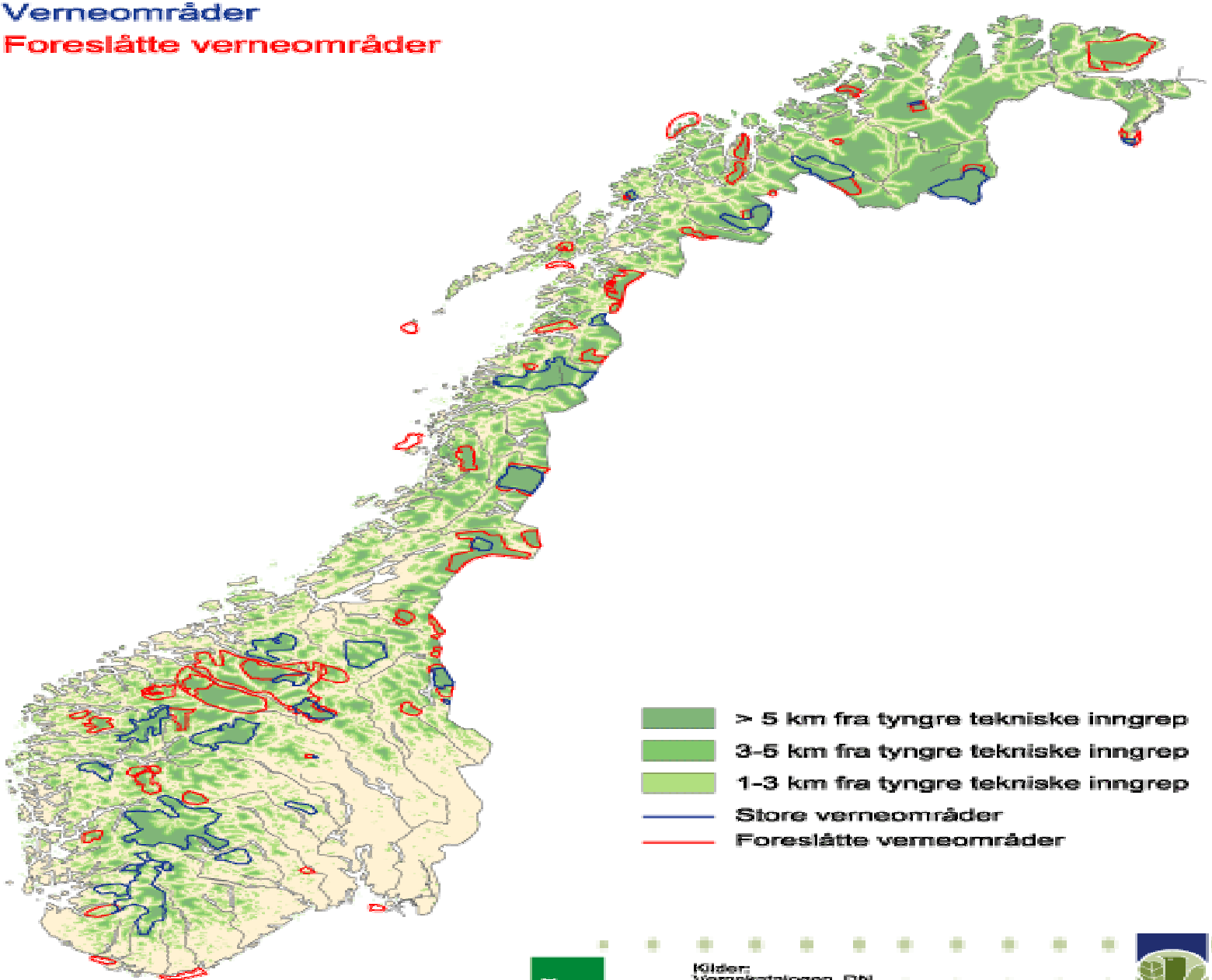
Vindkraft

- **Politisk målsetting**
  - 3 TWh innen 2010
  - Miljømålene skal bestemme produksjonsmulighetene
- **Lokalisering:** Ved kysten, oftest på fjellplatå
- **Konflikter**: Landskap, biologisk mangfold, friluftsliv, kulturminner
- **Bedre ivaretakelse av natur- og miljøverdier:**
  - Helhetlig planlegging for vindkraft, fortrinnsvis regionalt
  - Føre-var-holdning inntil vi har referansekunnskap
  - Gode konsekvensutredninger i enkeltsaker
  - Konsesjonsbehandling – velge prosjekt med minst miljøskade

Vindkraftverk

Inngrepsfrie Naturområder
Verneområder
Foreslåtte verneområder

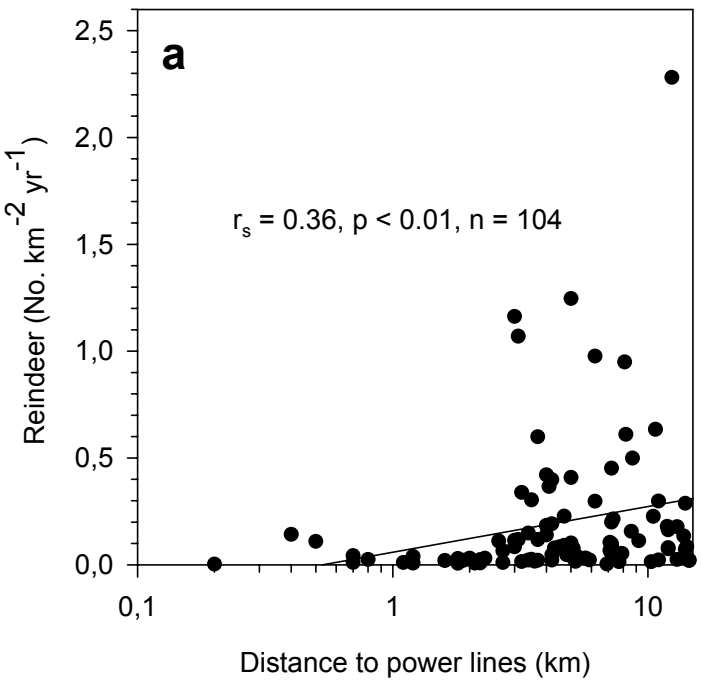
Kilder:
Vernekatalogen, DN
Inngrepsfrie naturområder: DN

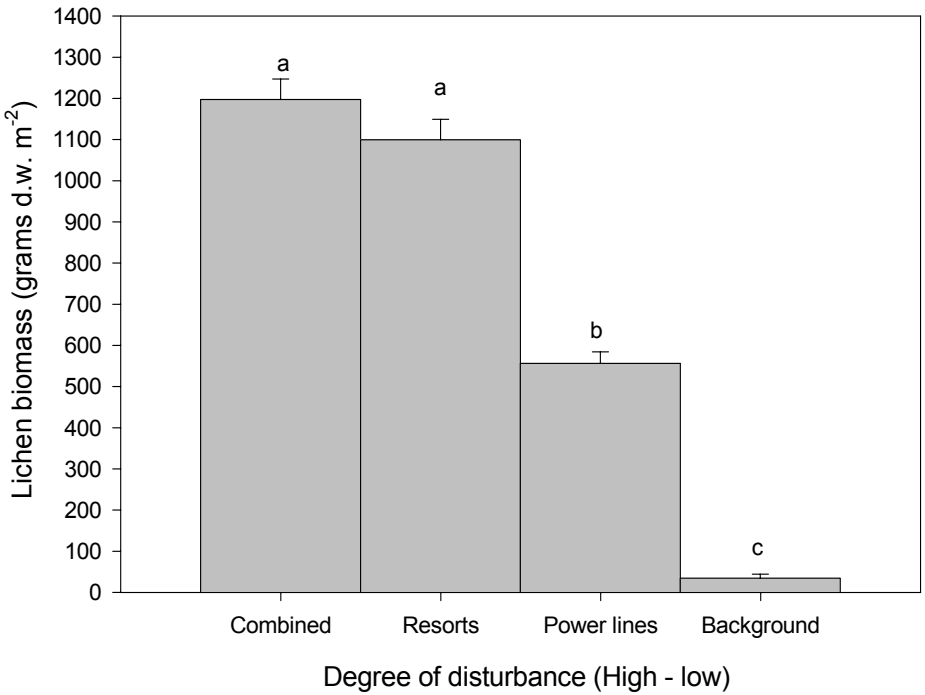
© Statens kartverk - Miljøenheten 1997

STATENS KARTVERK

Direktoratet for **naturforvaltning**

EFFEKTER AV INNGREP

Fjellmyrløper en truet art

Fjellmyrløperens trusler i Norge

Undersøkelser i Finnmark indikerer at barmarkskjøring er den største trusselen.

Drenering som følge av hjulspor ved våtmyrer er nok til å gjøre myra uegnet som hekkebiotop.

Tidligere er gode fjellmyrløperbiotoper ødelagt av vannkraftutbygging i Sør-Norge